

Izhaja drugo soboto
vsakega mesca
Uredništvo in upravn.:
Dunaj XVI/2,
Neulerchenfelderstrasse 21.
Inserati se sprejemajo
in poceni zaračunajo.
Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:

Za Avstrijo celo leto K 1.50
Za inozemstvo „ K 2.—
Posamezne številke h 10.
Odpriete reklamacije so
poštnine proste.
Poštno-hran konto: 88.153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 6.

Ljubljana, dne 12. junija 1909.

II. leto.

Vprašalne pole o stanovanjskih razmerah.

Vprašalne pole »Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze« glede na statističske poizvedbe stanovanjskih razmer so razdeljene in pole se pridno popisujejo. Iz raznih tvornic dohaja jo poročila, ki najtoplejše pozdravljajo uvedeno akcijo, ki pa tudi dokazujejo, kako pereče da je že zdaj stanovanjsko vprašanje.

Glavno ravnateljstvo glede na stanovanja tobačnega delavstva ne stori ničesar, če odštejemo tisto bore malo delavskih hiš, ki so jih zgradili v devetdesetih letih. Sicer je glavno ravnateljstvo leta 1895 samo poizvedovalo o stanovanjskih razmerah, podatki so bili pa zelo žalostni. Dognalo se je, da stanuje 48 odstotkov, malone polovica vsega tobačnega delavstva, v stanovanjih, ki imajo zgolj en sam prostor. Nekaj delavskih hiš so zgradili pod pritiskom poizvedb. Pač ni treba še naglašati, da takratna akcija glavnega ravnateljstva ni bila zadostna, kaplja na žarečem železu. Pečati se nameravamo s podatki takratnih poizvedb, ki so se pa po glavnem ravnateljstvu zelo hitro prekinile. Seveda si pridržimo tudi pravico, da o naših zahtevah še izpregovorimo. Za danes se omejimo zgolj na naše vprašalne pole.

Vprašanja so se tako postavila, da obsegajo kljub vsej priprostosti najvažnejše stvari. Kdor bi kljub temu ne mogel izpolniti pol, naj se dotičniki obrnejo na zaupnike naše »Zveze«, ki bodo dali potrebna pojasnila.

Glede na pomisleke, da so nekatera vprašanja preradovedna in da se zato noče odgovarjati, naglašamo, da je za stvar samo prepotrebno, da se na stavljena vprašanja kolikor mogoče natančno odgovori.

Vsi pomisleki so brezpomembni. Odgovori se smatrajo za zaupne. Saj se ne objavi vsebina posameznih pol, marveč skupno v zvezi z vsebino vseh pol. Zato je pa izključena vsaka indiskrecija. Izključena je pa tudi zloraba imen že tudi zato, ker se imena ne zahtevajo.

Sicer so pa pomisleki jako redki. Delavstvo marveč v velikem natančno razume važnost poizvedb, kar v interesu stvari same le pozdravljamo.

Odgovorjena vprašanja bodo dragocen prispevek o težnjah in o razmerah tobačnega delavstva. Zato je pa tudi nujno potrebno, da se poizvedb udeleži kolikor mogoče veliko delavcev in delavk.

Čimbolj se bo delavstvo udeleževalo poizvedb, tembolj bosta znala glavno ravnateljstvo in finančno ministrstvo, da zahteva delavstvo odpomoč.

Rdeča godlja.

Vprašali smo nemškega »Tabakarbeiterja«, kako da je z obljubami socialnodemokratski deputaciji glede na pristo sobotno popoldne in pa o končni ureditvi penzij. Gotovo bi ne bili socialnih demokratov vprašali, ako bi se ne bili s svojimi »uspehi« tako bahali.

Nemški »Tabakarbeiter« je odgovoril. A kaj je odgovoril? Zvejačno se zvija, a o stvari sami ne govori, končno pa le prizna, da »svojega uspeha« ne more biti vesel.

Pred vsem se sklicuje na resolucijo v proračunskem odseku, zadeva, ki smo jo že zdavnaj pojasnili. A ker »Tabakarbeiter« stvar zopet pogreva, se hočemo še enkrat pečati ž njo. »Tabakarbeiter« pripoveduje:

»Dne 19. in 20. februarja se je razpravljalo v proračunskem odseku o postavki »Tabak«. Poslanec Beer je izvajal želje tobačnega delavstva, poslanec Hybeš je pa predlagal resolucijo, ki zahteva, naj se uvede 48urni delavnik s prostim sobotnim popoldnem.«

Takrat se je seveda čitalo popolnoma drugače. Po tvornicah so pripovedovali socialni demokratje, da je hotelo dovoliti glavno ravnateljstvo pristo soboto popoldne, a da so nasprotno glasovali krščanski poslanci. Nato so trdili, da se je vložil predlog. Zdaj govori »Tabakarbeiter« sam le še o resoluciji. In res se je zdaj šele približal resnici.

Hybešova resolucija zahtevi, naj se uvede 48 urni tedenski delovnik s prostil sobotnim popoldnevom od 1. januarja 1909 nadalje. Res niso zanjo glasovali krščanskosocialni poslanci, ker nočejo voditi delavstva za nos. Saj vsak delavec in vsaka delavka zna, da se od tobačne režije ne more izvojevati znižanje delovnega časa za štiri in tričetrt ure tedensko, če se stavi desetmesečni obrok. »Tabakarbeiter« sam prav dobro zna, kako težavno je priboriti celo male uspehe. V sedanjih razmerah se je vložila resolucija le zato, da dobi rdeče društvo ceneno agitacijsko sredstvo v roko proti krščanski tobačni delavski zvezi. Socialni demokrati so nastopali po svojih starih načelih, ki so:

»Vedno smo zavzemali stališče, da se ne gre za to, da dosežemo to ali ono, glavna naša stvar je, da stavimo gotove zahteve, kakršnih ne more staviti nobena stranka.« (Bebel govoril na socialnodemokračkem strankarskem shodu v Erfurtu.)

»Udeležujemo se državnozbornih volitev in pošiljamo zastopnike v državni zbor zgolj v agitatorične svrhe.« — (Liebknecht v listu »Volksstaat« leta 1874, št. 59.)

Kakor se vidi, drže se socialni demokrati še vedno teh načel. Zato pa tudi vsi ljudje, ki znajo misliti, pravilno presojajo delo socialnih demokratov v državnem zboru.

»Tabakarbeiter« se sklicuje nato na našo spomenico in v zvezi z njo izvaja svoje posledice, ki so pa tako otročje, da jih lahko prezremo. Otročarije prepuščamo z lahko vestjo »Tabakarbeiterju«! Razumno je, da »Tabakarbeiter« iz naše spomenice marsikaj čita, kar niti ne obsega, saj hoče dokazati, da zahtevamo šablonsko prosto sobotno popoldne. Zadostuje glede na to, da opozarjamo, da smo v svoji lanski spomenici le kratko ponovili, kar so osebno predlagali dne 27. marca 1908 poslanci Kunschak, Anderle in Fuchs glavnemu ravnatelju.

Za nas je pač najvažnejše, da si »Tabakarbeiter« sam ne upa več brezpogojno verovati na obljube in da že sam dvomi, da bi se držale. Uvodoma svojega članka namreč piše:

»Boj tobačnega delavstva za prosto popoldne prehaja v popolnoma nov položaj. Upanje, da se prepotrebna uvedba vpeleje 1. januarja 1900 proustvoljno, se je zelo znižalo. Podjetniki trobijo naval proti 51urnemu tedenskemu delavniku in linški dogodki nam dokazujejo, da izkuša tobačna režija znebiti se neprijetne obljube.«

Koncem članka svetuje glavnemu ravnateljstvu:

»naj vprašanje še enkrat temeljito premisli in stvarno prouči,«

kar bi gotovo ne bilo potrebno, ako bi se bilo tako gotovo obljubilo, kakor so trdili sodrugi. Bo pač le res, kar je pisala linška »Katholische Arbeiter Zeitung« v svoji 10. številki dne 10. aprila, da so takozvane obljube zlagane. »Tabakarbeiter« na dotično očitiranje ni odgovoril. Tudi na naše vprašanje glede na končno ureditev penzij do zdaj, ko to pišemo, še ni odgovoril.

Dejansko žal linški dogodki niso taki, da bi po njih verovali na obljube. Ako se obljubi prosto sobotno popoldne, niso potrebni taki manevri, kakršnih so se poslužili v Lincu. Zanimivo je, da se je to ravno v Lincu pripetilo. V Lincu se je prvič dvomilo, da so po rdečih dosežene obljube istinite, nato pride tvorniško predstojništvo, ki uvede glasovanje, če je delavstvo zadovoljno z dobo delovnega časa. To je pač jako sumljivo, pa naj reče kdo karkoli hoče.

»Tabakarbeiter« sodi v svoji 8. številki, da so naši skrili socialnim demokratom številko z vprašanji. Kako farbajo, je razvidno, ker ko je list izšel, ga je imela sodruginja Scheibe že ob pol 9. uri v rokah, ker je posiala ponjk Majeszkyjevi.

Bodočnost pokaže, koliko so bile resnične obljube. Stoji: Prej ko slej mora biti delavstvo pripravljeno za nadaljnji boj na dosego prostega sobotnega popoldneva. Nadaljevatí mora boj, dokler zahteve ne izvojuje. Prevarati nas ne smejo nikaki navidezni socialnodemokračski uspehi.

Iz tvornic.

Celovec. Nezapopadno! Po neki naredbi od strani ravnateljstva so bile brez vsakega povoda delavcem po delavnicah odvzete delavne halje, katere je lansko leto dala ravnateljstvo delavcem v uporabo. Mar li se hoče na ta način zadostiti za »povišanje plače«?

Celovec. Tudi enkrat nekaj od naših sočijev. Delavci po raznih tobačnih tovarnah gotovo mislijo, da nimamo pri nas nič socijev. Temu pa ni tako. Imamo jih zelo veliko in še inteligentne?? Celo soprogo državnega poslanca! Pri sprevedu 1. maja neka sodruginja ni imela ravno nič pripravnega pri roki, da pozdravi mimoidoče sprevednike. Toda ni bila v zadregi. Hitro sleče svoje rdeče spodnje krilo ter maha z njim spodaj korakajočim v pozdrav. Če so bili spodaj mimoidoči sodrugi s tem pozdravom zadovoljni, ne vemo, upamo, da. »Saj je vendar 1. maj od vlade vpeljan,« pravi neka bolj »inteligentna« delavka. Se more še kaj več zahtevati?

Linc. Z ozirom na članek v rdečem »Tobačnem delavcu« z dne 4. maja: »Krščanstvo in krščanski socialci« smo prejeli neki dopis, iz katerega posnamemo sledeče: »Dne 7. aprila je prišla neka ženska, Ana Klement, v spremstvu nekega člana bolniškega odbora k meni in zahtevala bolniško strežnico za neko bolno tobačno delavko. V zgoraj navedenem listu je stalo, da sem bil zelo nejevoljen, ker sem imel ravno konferenco z neko odborico katoliškega društva ter da se vrše take konference večkrat, celo vsak dan. To je ravno tako neumna, kot zlobna laž, kajti to niso nobene konference, če člani brez razlike strank v službenih zadevah k meni prihajajo, to

se pa ne zgodi samo dnevno, temveč vsako uro; pride tudi šest do sedem oseb naenkrat. Rekel sem, da ne morem nobene bolniške strežnice dati, ker ne vem, kje naj jo vzamem. Klement mi takoj, seveda z ne preveliko uljudnostjo, najprej vrže, da se je do-bilo za N. N. tudi bolniško strežnico, nakar sem ji odgovoril, da je pri imenovanju opravljala ta posel njena sestra; če ima torej ta delavka kako osebo, da bi prevzela ta posel, lahko se tudi njej zaračuna plačilo za strežnico. Nato mi odgovori, da so samo tri osebe v hiši, katere ne grejo na delo, te pa imajo otroke. Nato rečem: Hočete iti tja? Ona pravi, da nima časa in da je to moja dolžnost; dalje pravi Klement, če ne bi mogla iti kaka vpokojena delavka ali usmiljena sestra, češ, saj za družega ta »črne« niso. Jaz ji rečem, da vpokojenka ne more iti, ker te bi večkrat potrebovale same kako strežnico; naj gre k gospodu zdravniku, kakor to druge ženske store. Bolje Klement ni mogla kazati svojo modrost, kat da zahteva od bolniškega očeta strežnico, med tem, ko vsak član ve, da more strežnico predlagati je gospod tovarniški zdravnik. Da pa je dolžan bolniški oče biti obenem bolniški strežnik pri kaki delavki, o tem se gotovo še ni slišalo. Nadalje se bere, da je ta mož surovo vpil, da to ni noben bolniški oče, pač pa en surov in neolikan človek in da odbor ni primoran si pustiti kaj od njega zapovedovati. Če sem proti svoji navadi govoril z bolj glasnim povdarkom, je bilo temu krivo le to, da se je od mene zahtevalo opetovano to, kar ne morem dati, in se mi povrhu še predbaciva, da se je za N. N. preskrbelo strežnico, kar pa se ni zgodilo od moje strani, ampak po predpisih od strani tovarniškega gospoda zdravnika. Z ozirom na očitanja, da nisem noben bolniški oče, pač pa surov in neolikan človek, prepustim sodbo delavstvu samemu. Težko službo bolniškega očeta opravljam že skozi devetnajst let in sem imel z bolj pametnimi in dostojnimi ljudmi dovolj opraviti, ali še nikdar se ni čula tožba, da ne bi v tovarni ali izven nje v polni meri varoval dostojnost. Ravno nasprotno! Oblašal sem se vedno proti vsakemu članu in invalidu popolno spoštljivo ter bil vsak čas pripravljen, kjer je bilo le mogoče z dejanjem in svetom na strani stati, kar se lahko v mnogih slučajih dokaže. Naj se vpraša nekega tkalca, kdo mu je pripomogel, da se mu izplačala pokojnina za rajno ženo. Neko Müller, komu se ima zahvaliti za povišanje pokojnine. Prvo omenjeni delavki se je izplačala 10. februarja 1909 podpora v znesku 20 kron, s posredovanjem bolniškega očeta. Če so umrli člani, ker se ni nihče brigal za dostojni mrtvaški sprevid in drugo, bil je vedno bolniški oče, kateri je imel vestno skrb za to. Žel el bi iz srca delavstvu, če pride enkrat en soci na moje mesto, da ne bi imelo večjega povoda za pritožbe, in da bi se tudi takrat vsaka zadeva takoj obravnavala, kakor se to sedaj pri krščanskem bolniškem očetu godi.

Linc. V petek, dne 14. maja, vršilo se je zborovanje naše krajevne skupine, pri kateri je bil med drugimi navzoč tudi deželni poslanec Pischnitz. Ko je načelnik Kastner otvoril zborovanje in pozdravil navzoče, obravnaval je poslanec Pischnitz stanovanjske razmere tobačnega delavstva ter dokazoval, da je dolžnost države, z zidanjem delavskih stanovanj saj deloma omiliti skrb delavstva glede na veliko draginjo stanovanj. Ravno tobačno delavstvo potrebuje zdrava in zračna stanovanja, ker je po svojem poklicu prisiljeno, v tovarni srkati škodljivi prah. Govornik obravnava nato potrebo prostega popoldneva ob sobotah. Med tem ko se je železniškim delavcem delavni čas znižal za pol dne na teden, se tobačnim delavcem komaj dve uri na teden dovolil. In vendar sta ta dva delavska sloja oba v službi enega gospodarja — države. Pri tobačnem delavstvu je skrajšanje delavnega časa tembolj potrebno, ker obstoji večji del delavstva iz žensk, katere morajo poleg tovarniškega dela opravljati še razna gospodinska dela. (Živahno odobravanje.) Ko so se debate udeležili še tovarišica Sattler, načelnik Kastner

in »sodrug« Stütz, govoril je še železniški delavec g. Hummer o stanovanjskem vprašanju. Izvajal je, kako da država danes skrbi za lepe in zračne prostore, v katerih se nahajajo razne vrste zločinci, medtem ko se za državne delavce, ki si svoje življenje krajšajo po slabih, majhnih in vlažnih stanovanjih, nihče ne briga. (Odobrovanje.) Nato zaključil z običajno zahvalo načelnik lepo zborovanje.

Iz linske tobačne tovarne se nam piše: V c. kr. tobačni tovarni se pod poveljstvom Fritsch-Helle — ravnatelj in tajnik — razvijajo prav neprijetne razmere. Da tudi širši svet kaj o tem izve, pridemo z par »malenkostmi« na dan. Vlačivci so v prejšnjih letih zaslužili v akordu do 4 K 80 h na dan. Sedaj ko sta prišla ta dva gospoda na krmilo, sta takoj odstranila že več let radi lažjega dela v rabi se nahajajoče sveovne povlačne kljuke, češ, da se ovojil in v njih nahajajoča tobakova peresa lahko s tem orodjem poškodujejo. Sedaj zaslužijo ti ljudje v akordu na dan do 2 KP 63 h, milostnim poom se jim je pa zvišalo na 2 K 90 th, akoravno je »poslovodja« Königsreiter, katerega se še tudi spomnimo, dal zagotovilo, da delavci ne bodo trpeli nobene škode. Zahrbtno tožarenje se prav čedno razvija — ravnatelju Schwarzu so se take stvari zdele prav ostudne — in tako misli zavedni Königsreiter svojo malougljedno osebnost z raznimi denunciacijami zopet v ospredje spraviti. Obdolžil je delavce, da so od 8. do 10. ure samo dvajset zavojev poravnali, v resnici so pa v času od pol 9. do 10. ure poravnali ne samo dvajset zavojev, temveč veliko več. Delavci so bili nato pozvani pred »visoko sodišče« — katero je Königsreiter že primerno podučil — nakar jim ravnatelj Fritsch pove, da to ni nobeno delo. Prvič pridejo v kazenski zapisnik, drugič dobe kazenski dopust in tretjič pridejo v disciplinarno preiskavo. Vidi se, da hoče ta mož provocirati, da bi bili vsi delavci, ki ne plešejo po njegovih godbi, brez zaslužka in kruha. Hočemo mu pa to veselje malo prikrajšati. Gospod Königsreiter, če bi imel kdo priti v disciplinarno preiskavo, mislimo, da ste prvi vi. Kolikokrat ste kot »poslovodja« šli na delo čisto pijani? Se-li spominjate, kako ste se enkrat v »takem stanju« — predstavili kidalcem snega? Vam je-li znano, da v celi c. kr. tobačni tovarni ni delavca, ki bi imel najmanjše spoštovanje do vas? Tega moža, gospod ravnatelj, pa poučite, kaj da je. S surovostjo in zavijanjem tudi pri poštenemu predpostavljenu ne dobite nazaj izgubljeno spoštovanje. Ravnatelj Schwarz je tozadevno svoje ljudi dobro poznal. Nekega delavca n. pr., kateri je imel posla pri dvigalu, in bi moral iti poravnati zavoje, denunciral je radi tega, ker se je dovolil vprašati: zakaj in kako, obtožnica glasila se je kar navadno — »nepokorščima pri delu«! To je zvito, kaj ne? Ali se še spominjate, gospod Königsreiter, da so vas učili tobačni delavci, ko ste »že« bili poslovodja, kakšne vrste je ta ali oni tobak? In to je zahvala? Stroge skušnje v tem oziru g. Königsreiter še danes ne bi preстал. G. Königsreiter se je tudi dobro razumel na to, da je one, katere se je imel kaj bati, spravil na »boljša« mesta. Tudi proti gospodu podravnatelju Mayerju dobili smo v naše veliko začudenje eno pritožbo. Neki delavec kateri je imel v občinskih zadevah neko opravilo, zaprosil je za enoinpolurni dopust, zapisala se mu je ena ura, a ko poslednji pride k g. Mayerju, izjavi se ta v navzočnosti tujih delavcev: »To je tudi eden od tiste družbe!« in ni dovolil dopusta. Delavec moral se je torej izpostaviti javnemu mnenju, Bog da, kdo da je. Slutimo, da se je gospod podravnatelj mogel le na podlagi zadobljenih informacij od strani g. Königsreiterja tako obnašati ter upamo, da od njegove strani kaj takega ne pride več naprej. In sedaj h gosp. ravnatelju Fritschu in tajniku Helle. Gospod ravnatelj se je sicer izjavil, da če bi bil on v časopisu, bi bilo to ravno toliko, »kakor če bi en pes eno drevo po . . .!« Prav okusni izraz! Mogoče so taki izrazi bili udomačeni tam, kjer je gospod ravnatelj dosedaj bil, a pri nas

naj izostanejo. Vkljub takemu neslanemu izrazu se pečamo z njim v časopisu, in če bi to ne zadostovalo, saj imamo še eno glavno direkcijo in državni zbor. Vzemite na znanje, gospod ravnatelj in tajnik, da mi tu v Lincu nikakor nismo za to vneti, da naredite iz naše tovarne kako prsilno delavnico à la Sacco. Mi smo na Gornjem Avstrijskem in vam svetujemo, da se privadite našega podnebja, ali pa romajte nazaj, odkoder ste prišli. Kakor vam drago! Nadalje vas prosimo, vam podrejenim organom in tudi vam samim v spomin pokličati, da se delavci po službenih letih na boljša mesta premeste. Podučite g. Königsreiterja, da se v takih slučajih gre naprej in ne nazaj, kakor on to želi. Kaj pri tem gospodu pomeni »pridno« in »delavno«, upamo, jedaj razumete! V tovarni ne postopa nobeden — cd delavec namreč! Če delavci pri sedanjih slabi plači od tehtnice stran silijo, ne vlečite jih, to ne kaže olike! Plačajte sami boljše, kajti na stroške delavcev se ne sme nič manipulirati. To vendar veste? Na Dunaju zaslužijo pri tehtnici 27 K! Gospod Helle, veliko sreče v bodočnosti. Mi ga ne bomo izgubili izpred oči. G. Königsreiterju pa svetujemo, naj se v hodoče pazi, ker bi pri najmanjšemu njegovemu grehu napram delavstvu odbila njegova zadnja ura. Ste razumeli!

Ottakring. Pri strojih za cigarete je vposlen neki gospod Petzka, kateri se je razvil in priganjača prve vrste. Če stroj iz kakega posebnega vzroka eno do dve uri stoji, takoj pošlje gosp. Petzka sporočilo uradniku, naj se ljudem odkaže kako delo. To stori on, akoravno dobro ve, da se bo moralo vse nadomestiti, tudi če je stroj dve uri stal. Tu bi bila prav na mestu vprašanje, kaj gospod Petzka med tem časom dela, ko stroj deluje in on nič za opraviti nima, četudi gre v drugo delavnico. Mogoče bi o tem nekdanji ključavničarji znali dati kaj pojasnila.

Enako za vse! Dobro bi bilo, ko bi oddelni vodja, gospodu Petzku za čas ko nima pri stroju opravila nakazal kako delo, da se revež ne bi od dolgega časa naslanjal okoli pri ključavničarjih.

Sacco. V sredo 19. maja, pozdravili smo v Sacco našega zvezinega tajnika, gospoda Franca Ullreicha. Nekaj ur po njegovem dohodu, zbrali so se odborniki k sebi v društvu. Seja, ki je trajala do polnoči, bila je jako živahna. Obravnavale so se zadeve raznih delavskih kategorij tobačne tovarne v Sacco in iste primerjale z delavci drugih tovarn. Kot tolmač, je sodeloval urednik Dalla Brida. Naslednjega dne (četrtak 20. maja) vršilo se je ponedeljsko zborovanje ob 4. uri popoldne. Zborovanje je bilo obilno biskano. Načelnik g. Ravagni otvori zborovanje, pozdravi navzoče, posebno zvezinega tajnika gospoda Ullreicha. Po prečitaniu zapisnika, burno aklamiran povzame besedo gospod Ullreich. Zahvaljuje se, za navdušen sprejem, ter obžaluje nezmožnost laškega jezika, da ne more imeti daljši govor. Častital je krajevni skupini na delavnosti njenih članov ter jih navduševal za edinstvo v organizaciji, složnost in ljubezen med seboj, ker le tem potom pride organizacija do zaželenih ciljev. Organizacija je sedaj najbolj potrebna, ko se gre delavcem, za izboljšanje stanovanjskih razmer. Urednik Dalla Brida prestavil je vse na laško. Končno so se še razne želje in pritožbe obravnavale.

Pri slučajnostih, stavi načelnik Ravagni predlog, naj se gospoda urednika Dalla Brida in kooperatorja Molinari, imenuje častnim članom krajevne skupine. Predlog je bil z velikim odobravnjem sprejet. Urednik Dalla Brida, se na to zahvali za laskavo priznanje. Objubil je, da bo v trajno sodeloval pri krajevni skupini ter je navzoče bodril k marljivemu delu, želeč da bi krajevna skupina Sacco, mogla skoro povišati število svojih članov, od 924 na 1600. Z navdušenimi »Hoch«-klici na krajevno skupino se je zborovanje zaključilo.

Ottakring. V torek, dne 11. maja, vršilo se je javno zborovanje tobačnega delavstva. Predmet: Stanovanjske razmere tobačnega delavstva. Tovariš Ullreich, obrazložil je pomen tega vprašanja ter obenem

povedal, kaj je, in kaj ni storilo še glavno ravnateljstvo tozadevno. Dokazoval je, kako zmagati stroški bi zamogla generalna direkcija in finančno ministertvo, pričeti akcijo, da bi se delavstvu pomagalo do boljših, zračnih in zdravih stanovanj.

Državni poslanec Gostinčar, doda nekoliko izvajanjem tovariša Ullreicha, ter posebno povdarja: V Ljubljani, so od zadnjega velikega potresa, postala stanovanja dražja za sto odstotkov. Zato je delavstvo prisiljeno stanovati v luknjah, katera ne zaslužijo imena človeška bivališča in katera imajo velik kvarni vpliv na zdravje delavstva. Ko je obrazložil poslanec Gostinčar še delavnost ljubljanskega delavskega društva in pojasnil njegove zahteve, je navduševal navzoče k složnosti in neumorni agitaciji. Kajti le se pomočjo vzorne organizacije, je mogoče kaj storiti, za izboljšanje svojega položaja. (Burno odobravnaje.)

Tudi gospod Pattermann je govoril o stanovanjskem vprašanju. Po nekaterih malih debatah zaključil predsednik tovariš Wasserböck zborovanje.

Cvitava. Jubilejno slavilje 28. aprila praznoval se je v c. kr. tobačni tovarni 30letni jubilej, bolniškega očeta Petra Fuchsa. Jubilar je bil od nekaj splošno priljubljen, kar dokazujejo, razna od delavstva in uradništva mu poklonena darila. Naj ga Bog ohrani še mnogo let čilega in zdravega!

Cvitava. Dne 28. aprila se je vršil pogovor cigaretnih zavijalk. Da vladajo velike pomanjkljivosti, je dokaz, ker so se pogovora udeležile vse zavijalke. In zakaj je prišlo tako daleč? Zato ker niso nikdar vedele, koliko zaslužijo in koliko imajo narediti na dan. Dobro bi bilo, če bi se vpeljal boljši delavni način pri zavijalkah, način, s katerim bi se mogle zadovoljiti tudi delavke.

Cvitava. Dne 6. maja, sešli so se tobačni delavci k važnemu pogovoru v »Jožefinum«. Načelnica, gdč. Treitner, obrazložila je v kratkih besedah, namen pogovora. Kakor povsod v večjih industrijskih mestih, tako se se tudi pri nas pokazale, zlasti pri delavstvu velike pomanjkljivosti glede stanovanj. Tobačno delavstvo, je vedno pričakovalo, da se od strani generalne direkcije tozadevno kaj ukrene in sicer naj bi se to zgodilo z zidanjem delavskih hiš, toda do danes je bilo vse brezuspešno. Zato je bilo delavstvo prisiljeno, se obrniti na generalno direkcijo, s statistiko o stanovanjskih razmerah. V ta namen so bile od centrale razposlane vprašalne pole. Gospod o. Karl Fritscher obrazložil je v kratkih stavkih žalostne stanovanjske razmere tobačnega delavstva ter posledice z ozirom na zdravje. Delavstvu, ki mora prebivati cel dan v nezdravih tvorniških prostorih, naj bi se dala na razpolago dovolj zračna in svetla stanovanja, po potrebi družinskih udov. Kdor nekoliko pozna slabe stanovanjske razmere našega mesta, mora pripoznati, da je tu nujna pomoč skrajno potrebna.

Delavske drobtine.

Soc. demokratične lumparije. Od zadnje splošne starostne volitve, splošnega rudarskega društva v Bochumu, meseca septembra leta 1904, prišlo je do trdovratnega boja za mandate. Glavna zlobnost v temu boju proti krščanskim rudokopom je bil nek letak, katerega so na dan volitve širili, s sledečo vsebino:

»Pozor! Pozor!

Člani rudarskih društev!

Predsednik našega rudarskega društva, Avgust Brust, dobil je v torek 6. t. m. od lastnikov jam, v plačilo za njegov trud, pri borbi opozicijskih starih kakor tudi stare rudarske zveze, 30 tisoč Mark za osebno vporabo.

Člani rudarskega društva, protestiramo odločno, proti temu delavskemu izdajalstvu, našega predsednika Brusta ter ga prosimo, da takoj svoje mesto odloži, da se s tem reši pogube naše rudarsko društvo.

Naše rudarsko društvo ni za to tu, da bi stalo na strani lastnikov jam in naredilo Brusta za bogatega

moža. Brust je nas revne člane, za 30 tisoč Mark izdal, postal je Judež, in izdajalec našega rudarskega društva.

Član predstojništva kršč. rudarskega društva.

Temu letaku manjkal je vsak osebni podpis in naslov tiskarne. Doposlal se je zaupnikom stare zveze s sledečim tiskanim pismom:

»Cenjeni tovariši!

Ker naši odborniki kolikor mogoče zabranjujejo javnosti sledeče naznanilo, prosimo Tebe tovariš, to pisanje na primernem mestu, dati javnosti na razpolago.

Član predstojništva kršč. rudarskega društva.»

Tudi na tem pismu ni bilo podpisa tiskarne. Končno se je posrečilo rudarskemu društvu dokazati, da je prišel ta letak in svet od strani soc. demokratov.

»Bergknappe«, glasilo rudarskega društva kršč. rudarjev javlja v svoji 17. številki, z dne 24. aprila, te kot sedaj znane stvari iz »33tisoč Mark letaka«, sledeče:

1. Obrekovalni letak je izšel iz krogov stare (soc. demokratične) zveze.

2. Razširjevanje letaka je bilo delo zvezinega uradnika Johanna Götte.

3. Zvezini predsednik, državni poslanec Sachse, znal je že dva dni pred volitvijo za vsebino obrekovalnega letaka in vedel, da ga hoče širiti eden, njemu podrejenih zvezinih uradnikov.

4. Zvezini predsednik, državni poslanec Sachse, ni kot predpostavljeno zahteval takojšnjo suspendiranje krivega uradnika iz službe.

5. Zvezini predsednik, državni poslanec Sachse, ni takoj obvestil javnost o resničnem položaju.

6. Zvezini predsednik, državni poslanec Sachse, je trdil, akoravno je vedel, da je bil širitelj tega letaka, nek zvezin uradnik, v nekem javnem pojasnilu, da je letak širil nek član predstojništva rudarskega društva.

7. Zvezin predsednik, državni poslanec Sachse, pustil je na sebi sramotno sumnjo.

8. Zvezin predsednik, državni poslanec Sachse, je javno izjavil, da je namen letaka, škodovati zvezi.

9. Zvezin predsednik, državni poslanec Sachse, je dovolil, akoravno je dobro poznal pravi položaj, da je zvezino glasilo spoznalo obrekovalni letak kot nasprotniško volivno zvijačo.

10. Zvezini predsednik, državni poslanec Sachse, in zvezini predstojnik, so sokrivega zvezinega uradnika trpeli do danes, kot takega. Trpeli so ga celo v svoji sledi, ko je bilo sodnijsko dokazano, da je slednji porabil denar stavkujočih, za nakup revolverjev.»

To so dejstva, katera predsednika soc. demokratične rudarske delavske zveze, državnega poslanca Sachsa pokažejo v svoji polni nagoti in tudi način boja nasprotnikov v imenovani zvezi.

In vi »sodrug«? niste li nad tako nesramnostjo, katera je vam podobna, ogorčeni? Po essenskem »Volksfreund«, z dne 23. aprila, izrazil se je nek sodrug Sch. o stvari proti svojim tovarišem v delavnici sledeče:

»Toje čisto prav; nasproti kristjanom je vsako sredstvo dovoljeno, laž kot denuncijanstvo. Vsakega »farja« bi se moralo prav dobro namazati s smolo in žveplom ter ga potem zažgati.»

Daljši komentar bi bil odveč.

Soc. demokratični terorizem. Na Dunaju so bili soc. demokratično organizirani mizarji odslovljeni, medtem ko je katoliška zveza lesnih delavcev, sklenila pogodbo, po kateri katoliško organizirani mizarški pomočniki, v svojih delavnicah delajo. »Sodrug«, kateri so sprevidili, da so zasledovali prav neumno taktiko, so se seveda hoteli maščevati nad delavci kršč. lesne organizacije.

Naj navedemo nekoliko junaških del, teh rdečih »hajdukov«:

Mizarski pomočnik, J. Horwath je bil, 16. marca napaden in do krvi pretepen. Napadalec je naznanjen.

Mizarski pomočnik St. Schilling, je bil 21. marca na cesti napaden in na ustih ranjen.

Mizarski pomočnik J. Hanig, je bil ravnotako kakor pomočnika E. Gunesch in J. Springer, dne 2. aprila v desetem okraju napaden ter deloma težko in deloma lahko poškodovan. Napadalci so ušli.

Mizarski pomočnik J. Jelinek, je bil 3. aprila na cesti napaden in na glavi poškodovan. Napadalec so prijeli.

Mizarski pomočnik F. Giracek, je bil istotako 9. aprila na cesti napaden in na glavi poškodovan. Neznani storilec je zbežal.

Mizarski pomočnik V. K., je bil 10. aprila, v bližini zahodnega kolodvora od soc. demokratičnih mizarskih pomočnikov, z dletom v nogo zaboden. Dleto je k sreči ob v žepu se nahajajoči denarnici odletelo.

Tako bi lahko navedli še celo vrsto, javnih nasilstev in apadov od strani barabskih soc. demokratičnih delavcev na poštene kršč. soc. mizarske pomočnike.

K temu izkazu naj pripomnimo še, da se izvršujejo nasilstva od strani soc. demokratov tudi nad takimi pomočniki, kateri so pripadali doslej soc. demokratični organizaciji.

Tako na primer, je bil Alojzij Ondrej, kateri že štiri leta pripada soc. demokratični organizaciji ter svojih doneskov radi boleznii žene in treh otrok, ni mogel dalje plačevati, od »sodrugov« napaden, češ, da je stavkolom ter z nekim tovarišem pred 14 dnevi v Meidlingu tudi dejansko napaden in do krvi pretepen.

In ta klativiteška banda hoče »delavske sloje« osvoboditi in pripeljati do boljše bodočnosti! Ti ljudje pač hitijo nabirati material za zakon proti stavki.

VII. kongres krščanskih rudarskih društev za Nemčijo. V dnevih 18., 19., 20. in 21. t. m. se vrši v Kolinu na Remu, VII. kongres krščanskih rudarskih plačilo za njegov trud, pri borbi opozicijskih starih mestu Gürzenich. S kongresom je v zvezi desetletna spominska slavnost. Prvi kongres, vršil se je binkoštno praznike leta 1899 v Maincu. Od tega časa so se krščanska rudarska društva, notranje močno povzdignila. (Letni dohodek se je zvišal od 36.000 Mark na okroglo 5 milijonov Mark, premoženje pa od 21.000 Mark na 4 milijone Mark.) V celoti se je organizacija krasno povzdignila, katera kaže na boljšo bodočnost.

Bodoča država nastopa! Nadsodrug in strankin teoretik Karl Kautsky, izdal je brošuro z naslovom: »Pot k moči«, v kateri onim, ki ne bodo nikdar edini, prorokuje prihod soc. demokratične prihodnje države. Med drugim pravi:

»Razmere zadnjih desetletij so se tako korenito izpremenile, da lahko trdimo, da stojimo sedaj v boju za novo državno upravo in moč; v boju kateri se bo v raznih izpremembah, še desetletja naprej vlekel in katerega obliko in čas, še ne moremo natančno izračunati, pač pa je skoro gotovo, da se v nedoglednem času, izvršijo izpremembe, v korist proletarijatu zahodne Evrope, ali da nastopi že čas samovlade.« (Str. 52/53.)

Majsko slavlje. Sodrug kar plavajo v morju radosti nad »imponiranim« slavljem 1. maja. Gotovo je »imponiralo« le njim samim, drugim ne, da jih je bilo v Dunajskem Novem Mestu, nekaj zato od dela izključenih, jih gotovo ne more veseliti. Neki Kohl je sestavil pesem, v kateri opeva »solnce«, prešinjeno soc. demokratične radosti zato, ker je tako tepo obsevalo 1. maj in se veselilo soc. dem. slavlja!

Posebno se pa povišujejo »velikanske« demonstracije. Kdo pa so ti demonstranti? Na to vprašanje, da neko »Poslano« v glasilu nemške kovinarske zveze, »List kovinarskih delavcev« (Št. 19), prav podučn odgovor. Tu pravi:

»Ali še eno pride v poštev in to ognjusi sedanjo obliko majskega slavlja docela. Večje število demonstrantov, v pravem pomenu besede sploh ni demonstriralo! Mnogo jih je med njimi, kaeri so si od svojih gospodarjev v raznih oblikah izposlovali dopust,

n. pr. da so zboleli, odpotvali ali se selili. Drugi zopet demonstirajo podnevu in delajo potem ponoči.

Poštenost je bila od nekdaj in bo ostala slabotna stran soc. demokracije. V Avstriji je sploh postalo majsko slavlje — navadna kupčija.

Radi izpolnjevanja dolžnosti obsojen. Rudarski tajnik, Jurij Blasi, v Celovcu, je lansko leto naznanil državnemu pravdnictvu, najdbo ostro nabite dinamitne patrone v rudniku Miess na Spodnjem Koroškem. Kot zastopnik delavstva pristavil je ovadbi sledeče:

» . . . Iz vsebine lahko razvidite, kako lahko mišljeno se igra z življenjem delavstva.«

Državno pravdnictvo je odredilo preiskavo, katera pa se je morala ustaviti, ker ni bilo mogoče dobiti krivcev. Sedaj se pa oglasijo uradniki omenjenega rudnika s tem, da vložijo proti Blasiju, tožbo radi razžaljenja časti. Okrajno sodišče v Celovcu, obsodilo je Blasija v 8dnevni zapor in na povrnitev sodnih stroškov. Pripomniti se mora, da Blasi ni nikogar razžalil, niti v pismu imenoval kake osebe. Če so se uradniki sami oglasili, bila bi dolžnost državnega pravdnika, ustavljeno preiskavo nadaljevati in dotične uradnike na odgovor pozvati. To se pa ni zgodilo, marveč je bil Blasi obsojen dejanja, katerega sploh ni zagrešil.

Zmage krščanskega delavstva. Povsodi se kaže velika delavnost kršč. delavstva, razširiti svoj vpliv na vodstva bolniških blagajn. Z veseljem pozdravljamo to, ker je s tem, veliko upanje soc. demokracije, dobiti vse bolniške blagajne pod svoje gospodstvo, uničeno. Zaznamujemo zopet lahko dve novi zmagi kršč. delavstva ob volitvah v zastope okr. bolniških blagajn.

V nedeljo 21. marca, vršile so se volitve v zastop okr. bol. blagajne v Bielitcu (Šlezko). Tamošnji soc. demokrati, so že nekaj tednov sem razvili mrzelo agitacijo, da iztrgajo krščanskim delavcem bol. blagajno. Ali kršč. soc. delavstvo, se je ob volitvah složno in junaško borilo in tako je bil zopet izvoljen kršč. soc. odbor. Spisek krščanskih kandidatov izkazuje 112 glasov; soc. dem. pa samo 81 glasov. Tudi letn oporočilo priča o vzornem redu in vodstvu te, od kršč. soc. odbornikov peljane bol. blagajne, ki šteje skupno 7083 članov.

Nepričakovano zmago je doseglo predilno delavstvo v Rumburgu, središču tekstilne industrije na Gor. Češkem. V nedeljo dne 28. marca t. l. vršile so se volitve v pomočniško bolniško blagajno predilniške zadruga. Soc. demokrati so razvili živahno agitacijo, razširjali letake, medtem ko kršč. delavci niti časa niso imeli za agitacijo; zaznali so šele v petek za volitve, ki se imajo že čez dva dni vršiti. In vendar so zmagali kršč. soc. volivci z veliko večino. Blagajna šteje okroglo 1100 članov in ima 18.000 K premoženja.

Tudi na Dunaju se je doseglo zadnje dni nekaj lepih zmag nad »sodrugij«. Volitve v pomočniški odbor dunajskih gostilniških uslužbencev, zaznamujejo krasno zmago krščanskih uslužbencev. Istotako volitve v pomočniški odbor dunajske zadruga izvoščakov. Soc. demokrati so se v polni meri poslužili svojega terorizma — a bilo je vse brezuspešno.

»Čudeži« — »Tobačnega Delavca«. »Kako rimski klerus, vero zaničuje in izrablja v kupčijske namene, kaže inventar, zaplenjenih cerkvenih posestev na Francoskem; tako piše »Tobačni Delavec« v svoji osmi številki in potrjuje to svoje nesramno obrekovanje s tem, da se je pri inventuri našlo: »5 človeških životov, 6 glav, 17 rok, noge in roke sv. Andreja, 5 životov in dve glavi sv. Barbare . . .« itd. »Tobačni Delavec«, bi boljše storil, ko bi preštel »život« onih rdečih mazačev, v katerih se nahajajo tako podle duše. Tudi bi lahko seštel one neumne butice, ki so vstanu tako nesmisel skup spraviti. Če bi pa prešteli vse tiste roke, ki so na nepostaven način segale po delavskih krajcarjih in po delavskih žuljih in noge ubeglih rdečih blagajnikov, bi dobil že lepo število.

V cerkvenih inventarjih se navadno registrirajo razne cerkvene vrednosti in predmeti, kakor cerkveno perilo, kelihi, slike itd., ne pa cel život svetnikov. Če ima cerkev relikvije svetnikov, so to prav majhni koščeki kosti, ne pa da bi na altarjih ležali kar celi kostnjaki, in ti koščeki so shranjeni v steklenih, srebrnih ali zlatih posodah v oltarju. Inventura cerkvenih posestev na Francoskem ne kaže s tem, »kako da se rimski klerus iz vere norčuje . . .« temveč kake bedastoče in zlobnosti sprajvi nekateri »ljudje« na dan, samo da bi naredili duhovnike za lažnjivce in goljufe. »Tobačni Delavec« naj bi vendar že enkrat pomedel tiste velike kupe smeti pred svojimi in svojih privržencev vrati in pustil katoliški klerus, ki ga nič ne boli in nič ne stane pri miru.

Soc. demokratično pojmovanje materinskih dolžnosti. V berolinskem »Napreju«, glasilu nemških sodrugov je bilo pred kratkim sledeče za čitati: »Dolžnosti napram otrokom ne zahtevajo, da grede ženske za malenkostnimi pomisleki (?). Blagor dece zahteva temveč, da se organizirajo (!). Če so to (?) storile, so svoje materinske dolžnosti popolnoma (?) izpolnile.« To imenujejo soc. demokrati »vzgoja naroda! Tudi organizacija delavk mora biti. Ali da se take neumnosti pišejo, to je že najvišja stopinja rdeče zlobe in prismojenosti!

Papež in kršč. rudarska društva. Povodom 50letnega mašništva sv. očeta so zastopniki kršč. del. društev zahodne Nemčije, bili pod vodstvom škofijskega tajnika dr. Müllerja, na velikonočno soboto, sprejeti v avdienci pri svetem očetu. Sv. oče se je o delavskih društvih prav pohvalno izrazil; s posebnim ozirom glede na kršč. rudarska društva se je pa sledeče izrazil:

»V moje popolno zadovoljstvo moram povdarjati, da me veseli, da izvršujete tako uspešno apostolsko delo v krščanskih rudarskih društvih in tako neutrudljivo delate za povzdigo krščanskih idej.«

Te vzpodbujajoče besede svetega očeta so prav posebno pomenljive za delavstvo zahodne Nemčije.

Radovednos. Pri tretjem občnem zboru, po poročilu »Tobačnega Delavca«, št. 8, prišla je na zbor Emmi Freundlich, kot sotrudnica strokovnih listov. Ker že pol leta ni osrečila »Tobačnega Delavca« z nobenim člankom, mislimo do govoru osrečuje druge »strokovne liste! Mogoče se je pa začela sramovati svojih umotvorov, da svoje ime skriva za urednikovim hrbtom.

»Dom novorojenčkov« v Ottakringu na Dunaju, se zgradi, kakor čujemo, še-le prihodnje spomlad. Stalo bo v njem 35 posteli. Načrt je ta, da se na poslopje, v katerem se sedaj nahaja tovarniška kopalj postavi še eno nadstropje. Sedanja kopalj dobi najbrž prostor v kaki novi stavbi.

Kako se človek priučiti groze. Občni zbor soc. demokratov, kateri se je vršil velikonočne praznike, debatiral je tudi o kršč. soc. in njihovi zvezi. Seveda, to mora biti, drugače ne bi imeli kaj opraviti! Za danes samo nekaj: Neki odposlanec iz Galicije ni vedel kaj drugega ter se je začel spodtikati nad duhovščino. Rekel je sledeče: »V nekaterih slučajih je segala v Galiciji predrznost duhovnikov tako daleč, da so zahtevali pred poroko od novoporočencev, člansko knjižico kršč. soc. organizacije in izkaz rednih organizacijskih prispevkov.«

To je že nesramno! Najlepše pri stvari je pa to, da mi v Galiciji niti enega člana nimamo. Vakdo si tu lahko naredi sliko o značaju in poštenosti treh rdečih »varuhov« pravice in resnice.

Razno.

Švac. Dne 15. aprila smo slovesno praznovali konec našega socialnega tečaja, ki je bil razdeljen v dva dela: za začetnike in za tiste, ki so že napredovali v socialnih znano-

stih. Obljubilo se nam je, da se poleti otvori stenografski tečaj. Udeleženci tečaja so napravili 23. majnika izlet.

Krščanski strokovni kartel se je ustanovil na Dunaju v Favoritnu.

Surovost »Tobačnega Delavca«. Nemško socialno-demokratsko strokovno glasilo piše: »Neki penzionist je dobil pismo, ki izvaja, naj se podpiše in pošlje krono, da store krščanski kaj za penzioniste«. Po štirih mesecih pride »Tobačni Delavec« s takim neresničnim obrekovanjem.

LISTEK.

Britka šala.

1.

Sómrakova mati sedi pri peči in si zakriva obraz s predpasnikom, oče Sómrak pa bobna s prsti na mizo in gleda zamišljen v strop, kakor bi prešteval muhe. Saj je bilo pri Sómrakovih sicer vse tako mirno, živeli so tako zadovoljno, — kaj se je pač danes zgodilo? . . . France je potrjen k vojakom.

»O moj Bog,« javka mati, »da bi vsaj kakšna vojska ne nastala; kaj bo, če izgubiva našega Franceta!«

France je bil edini Sómrakov otrok.

»E,« odgovarja oče, »saj ne ubijejo vsakogar. Koliko jih poznam, ki so bili vojaki, in to več v ognju kakor v vojašnici; pa jih le ni bilo konec . . . In kje je dandanes kakšna vojska? Misliš, da si bodo ravno zato v lase skočili, ker je naš France potrjen . . . Sicer bi bilo pa čisto prav, ko bi kaj izkusil; to bi ga morda spametovalo.«

Seveda niso bile te besede materi po godu, a resnične so bile vendar.

Ko je bil France še majhno dete, ga je bil vsakdo vesel. Ni ga bilo bolj lepega, prijaznega otroka, kakor je bil France. Živahen je bil kakor živo srebro. In kako razumen! Kdor ga je slišal, kako premeteno je govoril, mislil si je: »Iz tega otroka bo nekaj posebnega.« Ni torej čuda, če sta ga imela roditelja rada, neizmerno rada . . . Karkoli je hotel, pa je imel. Tako se je že zgodaj navadil, da mu je vselej vse obveljalo. Mati in oče pa niti videla nista njegove trmoglavosti, ker sta ga nad vse ljubila . . . In to se jima je pozneje utežalo, še bolj pa sinu.

Pošljeta ga v mesto, da bi se učil za »gospoda. Toda Franceta je bilo povsod več kakor pri knjigah in v šoli. Ali učitelji niso bili tako dobrovoljni, kakor roditelja. Ne mine še leto, pa se prikaže ljubi Francek s culico v domači hiši . . . Ker je bil po njegovih misli »preveč priden«, spodili so ga iz šole. Kaj pa zdaj?

Pošljejo ga v drugo mesto, kajti sinček je mislil, da dobi tam bolj prizanesljive predstojnike. In res! Ko bi pogledal mesec pozneje k Sómrakovim, videl bi Franceta za mizo in culico poleg njega . . . Priromal je domu še desetkrat prei kakor prvokrat . . .

S šolo ni torej nič! »Učit naj se gre kakega rokodelstva,« pravi oče Sómrak, »a to v domačem kraju, in ne tako daleč v svet.« Dado ga k nekemu mizarju.

Nekoliko časa je šlo vse dobro. Ali nekoč je bil France preveč razposajen, in nato ga prime pomočnik za ušesa. To je bil ogenj v strehi! Francek se zaleti pomočniku v obraz in se kar peni od jeze — a samo ob sebi se razume, da jih je držal za plačilo s palico, in sicer ne majhno število. Ves objokan prihiti domu in toži svojega mojstra. Materi se de-

ček smili, in zato ga ne pošljejo k mojstru nazaj. Ko se nekaj časa doma leni, dado ga v mesto — in glejte čudo! Francek je tam ostal. Gospodar je bil seveda prizanesljiv in je dečku marsikaj izpregledal. Zato se je pa tudi ta popolnoma izpridil. Zašel je med slabe tovariše in zapravljaj z njimi denar, ki mu ga je mati pošiljala. Ker ni hotel, da bi se njegovi novi bratci iz njega norčevali, delal se je še bolj hudobnega kakor je bil v resnici. Cerkve ni več videl znotraj, ker se je bal, da bi ga ne pitali s »svetnikom«. A kdor zapusti Boga, tega tudi Bog zapusti. France se je pogrezal vedno bolj globoko, in naposled je bil hujši, kakor vsi drugi . . .

Napravil je svoje učenje in bil prost. Poiskal si je službe zdaj v tej prodajalnici, zdaj v oni, a nikjer mu ni bilo prav. Mislil si je: Zda sem sam svoj gospod in delam kar hočem; zato ga niso mogli nikjer trpeti, ker je bil preveč ošaben . . . Ko vidi, da mu ni nikjer obstanka, odpravi se domu, kjer ga predbro roditelja sprejmeta z odprtimi rokama. France pase lenobo dan za dnem, in se od dolgega časa ne vé kam dejati. Zdehalo se mu e že po mestu in po veselih tovariših, a delo mu ni dišalo. Tako je ostal doma.

2.

Čas je oditi k vojakom, in France se hitro poslovi, da mu ne bi bilo treba še dalje gledati materinih solz, in se odpelje v mesto . . .

Ponosno, kakor bi bil že najmanj desetnik, koraka s kovčegom v roki proti vojašnici. Pri vratih stoji prostak, da vsprejema novince, in vpraša Franceta: »Novinec?« — »Najbrže,« odgovori ta. »Torej, pojdi na levo!« — »Že sam vem!« se odreže France ošabno, vojak pa gleda začuden in jezen za njim.

Dosti je takih novincev, ki mislijo, da se bogve kako postavijo, če stopajo ošabno in kriče, kjer jim treba ni — pa se kažejo samo nesramne. Zdi se jim prenizko, da bi spoštovali vojake, ki imajo samo jedno zvezdo na vsaki strani — a naposled si obližejo vseh pet prstov, če jih same doleti ta čast šele koncem drugega ali celo tretjega leta.

France pride na veliko dvorišče, kjer se je zbralo že vse polno novincev v najraznovrstnejših oblekah.

Tu se je sprehajal nekdo ošabno v mestni obleki, s cilindrom na glavi; tam je stal hlapec s kmetov v svoji preprosti obleki. Lahko si še razločeval vse mogoče stanove — a čez pol ure bi že tega več ne mogel. Vsi so zlezli v vojaške sukne, in razločka ni bilo več nobenega med njimi.

France gleda po dvorišču okrog, kje bi dobil kakega znanca. Kar stopi predenj novinec premetene obraza in lokavih oči.

»O, glej ga, Sómrak! Kaj ne poznaš več tovarišev svojih? Nikar se tako ošabno ne nosi, saj vendar nisi nič drugega, kot mi!«

France se je nekako sramoval svojega tovariša izza prejšnjih dni, pa vendar naredi kolikor more vesel obraz in zakliče: »Kaj si tudi ti tukaj, Janez? Pa si moral pustiti konje in gospodarja — saj si bil zadnje čase kočijaž, ne?«

»Zadnje čase? Kaj še? Precej ko so me potrdili, sem spodil svojega gospodarja — ali on mene — naj bo že, kakor čel! — in sem šel domu »privatizirat.«

»To ti je bratec!« so si namigavali novinci. »Svojega gospodarja je spodil!«

Odslej se je držal Janez Franceta kakor klôp, kajti vedel je, da jedinec Sómrakov nima praznega žepa. France pa tudi ni bil »umazan« in je dajal za pijačo . . . Sladke kapljice poln je uganjal razne neumnosti, in tako se je kmalu seznanil z »luknjô«. Sicer je v vseh stvareh, ki so vojaku potrebne, prekosil svoje tovariše, toda zaradi svoje razposajenosti je zaman čakal na zvezdo. Vrh tega pa je še nesreča nanesla, da je dobil za poddesetnika ravno tistega vojaka, ki je stal pri vratih, ko je šel France v vojašnico, in kateremu se je naš junak tako moško odrezal. Seveda se nista nič lepo pogledala, a

France si misli: »Kozarec vina, par smodk, pa bo vse dobro!« Toda zmotil se je. Pošteni vojak ga dobro ošteje in ne vzame ničesar . . . Dosti je takih, ki bi storili drugače — potem pa imajo, ko izgube pri svojih podložnih ves ugled in se morajo kolikor toliko po njihovi volji ravnati . . . No, France se ne zmeni veliko in živi dalje veselo in brezskrbno s svojimi navihanimi tovariši.

3.

Leto 1866 je bilo za Avstrijo viharno, kakor še malokatero. Od vseh stranij so jo zgrabili sovražniki: na severu Prusi, na jugu Italijani. Manjši del avstrijske vojske je odšel v Italijo, vodil jo je nadvojvoda Albreht . . . To so bili takrat slavni dnevi za našo domovino! Naslavnejši pa je bil dan, ko so sovražniki sramotno pobegnili iz bojnega polja pri Kustoci.

Italijani so imeli dve vojski; jedno je vodil kralj Viktor Emanuel sam, drugo pa Cialdini, in vsaka teh dveh je bila mnogo večja kakor naša. Toda Albreht se dne 24. junija vrže z vso silo in nenadoma na piemonteškega kralja. Grozno je divjal boj do večera. Koliko hrabrih duš je splavalo tedaj iz teles, in nikdo ni točil solzá ob smrtni postelji; in ta smrtna postelja je bila junakom hladna majka zemlja, zemlja italijanska; njihova mrtvaška luč je bilo svetlo solnce, ki je gledalo raz nebo na krvavo bojišče; smrtno pesem pa so jim peli topovi. In vendar slava jim, kajti pali so za domovino.

Najhujše so se borili v mali vasi, ki je ležala nekoliko višje na nizkem holmu. Vsako hišo so si morali posebe priboriti. Bojevali so se za vsak plot, za vsak vrt; vsako ped zemlje so s krvjo oškropili. Naposled so se umaknili Italijani, četudi jih je bilo dvakrat toliko . . . Zdaj šele se je videlo, koliko je mrtvih, koliko ranjenih! Tuintam so ležali drug čez drugega. Nekateri se niso več premaknili, njih duša je odšla na oni svet . . . ali pa jih je objela le nezavest. Drugi dan so vzdihovali in se skušali vzdigniti, a spet so pali vznak nazaj in še bolj slabeli od ran. Tisti, ki so bili lahko ranjeni, so skušali priti do vode, in če se jim je to posrečilo, utešili so si žejo in potem legli v travo.

Žalosten je bil ta pogled!

Tu nisi čul veselega petja, katero se je razlegalo pred bitko, le vzdihovanje in vpitje ti je bilo v uho! Tu nisi videl veselih, nadejanih obrazov; le žalost in bolečine sreča tvoj pogled . . . Solnce zahaja, kakor bi ne moglo dalje gledati tega prizora.

Ravno tako žalostno je v bolnišnici. Vedno prihajajo vozovi z ranjenci, in podi so že docela pokriti z blazinami. Zbode te v srce, ko vidiš toliko bolečin! In vendar ni tu več tako glasnega stokanja in vzdihovanja, kakor na bojišču. Vsak se je kolikor toliko udal v voljo božjo. — A vode je zahteval vsak; nekateri so želeli tudi peresa in črnila, kajti hoteli so pisati domu . . .

Stregle so ranjencem usmiljene sestre in kakor angeli miru so bile povsod in tolažile uboge vojake, — med katerimi je bil tudi France Somrakov. Ležal je težko ranjen med dvema tovarišema, ki sta klela in stokala! Zaman jih je tolažila usmiljena sestra Atanazija. Vsi trije so se branili duhovnika in kleli Boga, da jim je poslal smrtno rano . . . Neko noč umrje desni tovariš Francetov med grozno kletvijo. Obraz mu je bil spačen in temen še po smrti. Franceta se ni veliko prijelo, toliko bolj pa njegovega tovariša. »Sestra Atanazija,« je rekel s tihim glasom, »prosim, pošljite mi duhovnika, če mislite, da je dobro.« Vesela mu ustreže blaga usmiljenka, in bolni vojak se spové še tisti dan in sprejme telo Jezusovo. Tedaj pa postane ves drug človek in z veseljem je pričakoval smrti . . . Zvečer čuti večje bolečine in pravi Francetu: »Priatelj! Nocoj odpotujem za

vselej, to slutim in vem; torej z Bogom. A prej ti svetujem še nekaj, če hočeš mirno umreti: spravi se z Bogom! Lahko noč, prijatelj!«

Drugo jutro pa je ležal tih in hladen v svoji postelji. Brez tožb, brez smrtnega boja je izdahnil dušo.

Ko pride sestra Atanazija, da moli ob mrliču kratko molitev, pravi France: »Sestra Atanazija, tako mirno bi tudi jaz rad umrl, kakor moj tovariš . . . Njegove zadnje besede mi ne gredo iz spomina. »Priatelj, spravi se z Bogom . . .« In umrl je tako mirno, brez boja, brez bolečin . . .«

»Gotovo bo mnil za Vas, da ubogate njegov svét . . .« odgovori usmiljenka.

France se globoko zamisli, a še tisti dan se spove in prejme sv. obhajilo.

* * *

Že pred jednim tednom je pisala sestra Atanazija v imenu Francetovem na njegov dom . . . Zdaj pa je prosil, da če umrje, naj pišejo njegovim roditeljem, kje in kako je umrl, in da se je vrnil k Bogu; pišejo naj tudi, da jih prosi odpuščanja za vso žalost, ki jim jo je napravil s svojim dosedanjim slabim življenjem . . .

A prišlo je drugače.

France je postal po spovedi mirnejši, bolečine so bolj in bolj pojenjavale, in kmalu ni bilo nikake nevarnosti več. Takrat pride oče Somrak v bolnišnico, in s solzami v očeh se pozdravita oče in sin, ki je bil dvakrat rešen: duševne in telesne smrti.

Ni mimolo dolgo časa, in France se odpravi domu. Mati od samega veselja ni vedela, kaj bi počela, oče pa je zadovoljen kadil pri peči iz svoje pipe . . .

France je šel kmalu nato v neko prodajalnico, in v par letih je postal samostojen trgovec. A nikdar ni pozabil svojih tovarišev, ki sta umrla v bolnišnici, — in blage sestre Atanazije.

„Naša moč“

izhaja vsak petek.

Cena na leto 3 krone.

Cene inseratom so:

za male šestopne oglase: 6 vrstic 70 v.,
12 vrstic 130 v., 18 vrstic 180 v., 24
vrstic 220 v. 3stopne oglase računamo:
1 krat 9 v. petit vrsta, 2 krat 7 v. petit
vrsta, 3 krat 5 v. petit vrsta.

Uredništvo in upravništvo

„Naše moči“

Kopitarjeve ulice št. 2.